

„de vernieler”) 48), aanduidt een Gewittergott, die op het gebergte Sinai een heiligdom had en wiens symbool, wellicht een donderkeil, in de arke des verbonds werd meegevoerd 49). Hoog stond deze Jahvegod nog niet; hij was een grimmige woestijngod; een god van onweder en strijdgewoel, een god die menschenoffers vroeg en in de verdelging van volkeren lust had; een god die, zooals Wellhausen zegt, „unberechenbare Launen hat; er liess sein Antlitz leuchten und verbarg es, man wusste nicht warum; er schuf Gutes und schuf Böses, strafte die Sünde und verleitete zur Sünde, — den Satan hatte ihm damals noch keinen Teil seines Wesens abgenommen” 50). Het was daarom gelukkig, dat Israel, in Kanaän binnengetrokken, daar bekend raakte met den zooveel vriendelijker Baäl, den god eener rustige, landbouwende bevolking, wiens cultus veel rijker ontwikkeld was en met vroolijke oogstfeesten gepaard ging. Evenals de beide volkeren saamsmolten, zoo geschiedde ook met hun goden; er vond een theocrasie plaats, zooals Wellhausen het noemt, tusschen Baäl en Jahve; het ruwe beeld van den krijgsgod kreeg nu zachtere trekken; zelfs moet in dien tijd naast Jahve een vrouwelijke wederhelft, de Ashera, zijn opgetreden 51). Zonder gevaar was deze vermenging echter niet; was Jahve streng en wreed, de dienst van Baäl had een zeer zinnelijke zijde, getuige „de heilige prostitutie”, die nu ook in Jahve’s heiligdom binnendrong. Maar juist dit sensualisme riep als reactie een nieuwe evolutie in het leven, het profetisme, dat de schepper is geworden van het ethisch monotheïsme. Het wezen Gods wordt door de profeten gespiritualiseerd; tegen beeldendienst en hierodulen de kamp aangebonden; Jahve, de nationale god van Israel ontwikkelt zich tot den Schepper van hemel en aarde, wiens innerlijk wezen gerechtigheid is en die over alle volkeren regeert. Aan dit profetisme is de decaloog te danken. Maar ook dit profetisme komt niet op uit een supranatureele oorzaak, het vindt zijn natuurlijke basis in de ecstatische Baälpriesters — de dansende derwischen van vroeger tijd — en daaruit heeft het zich ontwikkeld tot die hoogere zedelijke opvatting, waardoor het de geestelijke leidsman van Israel werd. 52). Een tijd lang staat nu de ontwikkeling stil; zelfs dreigt achteruitgang, waar het *ethisch* monotheïsme verloopt in het *nomisme* — de wetsgerechtigheid van de priesterschool na de ballingschap, die haar praecipitaat vindt in de Thora. Maar zoodra deze ontaarding in het Pharizeïsme haar toppunt bereikt heeft, staat de jonge rabbi van